

Lærerveiledning

Dette er en lærerveiledning til *Flukten fra Budapest*, den tredje boken i serien Historievokterne.

CAPPELEN DAMM

Lærerveiledning til *Flukten fra Budapest*

Dette er en lærerveiledning til *Flukten fra Budapest*, den tredje boken i serien Historievokterne. Den passer for elever i alderen 9–12 år, men kan også brukes på ungdomstrinnet, ettersom den gir en god innføring i både historie og lesing.

Lærerveiledningen er delt inn i to deler. Den første baserer seg på bokens handling. Den andre delen, som er skrevet av en av forfatterne, Jakob Blixt, inneholder mer utdypende diskusjonsspørsmål og aktiviteter knyttet til bokens innhold.

Om boken

I *Flukten fra Budapest* reiser Milton og Iona for å finne Miltons foreldre og redde dem fra å bli fanget i tiden. Dette fører dem på en reise tilbake i tid til 1940-tallets Budapest, en by som både er okkupert av tyskerne og truet av sovjetiske styrker. De møter Raoul Wallenberg, en svensk diplomat som arbeider for å hjelpe og beskytte mennesker som er truet av holocaust, og blir dratt inn i arbeidet hans. De oppdager at Miltons foreldre også har et oppdrag for å holde historien på rett spor – de må møte en av andre verdenskrigs mest fryktede menn, Heinrich Himmler, sjefen for Hitlers SS-styrker. Vil de overleve et slikt møte, og kan Milton og Iona bringe dem tilbake til nåtiden før det er for sent?

Historievokterne er skrevet av den etablerte barnebokforfatteren Hanna Blixt og mannen hennes, historielæreren Jakob Blixt. Jakob har også laget store deler av denne lærerveiledningen.

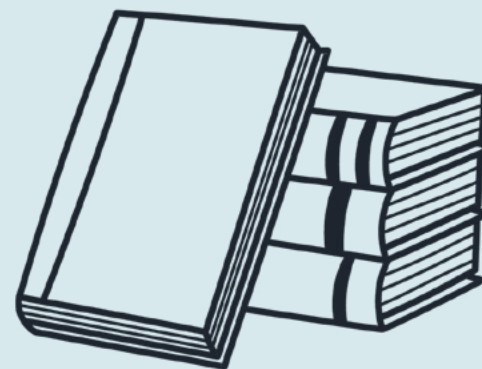
Oppgaver til boken

Spørsmålene og øvelsene i lærerveiledningen er ment som inspirasjon til å bruke boka i klasserommet, og kan tilpasses formålet med undervisningen, elevenes interesse og så videre. Velg de spørsmålene og øvelsene som passer deg og dine elever.

Leseforståelsesspørsmål er spørsmål knyttet til teksten, og har som mål å sikre at elevene forstår og kan reflektere over det som skjer. Diskusjonsspørsmål går mellom linjene, dvs. utenfor teksten, og kan gi grunnlag for interessante og viktige diskusjoner. Heller ikke her er det meningen at man skal jobbe med alle spørsmålene, men velge ut de som passer. Lærerveiledningen inneholder også forslag til skriveoppgaver.

I den andre delen av lærerveiledningen finner du fordypnings-spørsmål og -oppgaver, der elevene kan lese mer og finne ut fakta om hendelsene som beskrives i boken. Bokens handling er fiktiv, men mange av hendelsene er hentet fra virkeligheten.

Tanken er at elevene skal skrive ned tankene sine mens de leser, for deretter å diskutere og sammenligne dem med en klassekamerat, og til slutt diskutere spørsmålene i plenum. Til slutt i lærerveiledningen finner du forslag til aktiviteter dere kan gjøre når dere er ferdig med boken.

OPPGAVER TIL BOKEN

Før lesing

Diskuter hva som skjedde i den forrige boken i serien, *Gjemmestedet i Amsterdam*, der Milton og Iona møtte Anne Frank.

- Hva gjorde Iona og Milton i Amsterdam?
- Hvem er Ravnene og Ørnene?
- Hvordan sluttet boken?

Se på omslaget og diskuter det.

- Hva er det som skjer på omslaget?
- Se på kartet på innsiden av permen. Hva viser kartet? Er det noe nytt for deg? Kjenner du til alle landene på kartet? Hva har forandret seg på kartet siden forrige bok, *Gjemmestedet i Amsterdam*?
- Hva tror du boken kommer til å handle om?

Les teksten på baksiden av boken.

- Hva slags bok er *Flukten fra Budapest*?
- Hvilken sjanger tilhører den? Hva er typisk for den sjangeren?
- Hva vet du om andre verdenskrig og hva som skjedde i Ungarn? Hvilke andre land i Europa ble okkupert av Nazi-Tyskland? Hvilke ble ikke det? Hvilke land kjempet mot Tyskland, de såkalte allierte? Hvilke land var på Tysklands side? Hva gjorde Norge?
- Lag et tankekart som du kan bruke mens du arbeider med boken. Finn ut mer om det du leser i hvert kapittel, fyll ut tankekartet og tenk over hvordan ting henger sammen.

Underveis i lesingen

Prolog

Milton leter etter Mr. T og Iona etter å ha kommet tilbake fra Amsterdam. Han får øye på Iona og ser ringen hennes.

Han gispet og kjente at alt ble tåkete foran øynene. Det kunne ikke være sant! Milton hadde ikke riktig forstått det med Ravnene, men nå så han alt for seg, helt tydelig, og alle de løse trådene ble vevd sammen. Han skjønte hvor utspekulert Ravnenes plan måtte ha vært, og at han hadde latt seg lure.

Hva mener Milton med at han har latt seg lure av Ravnene?

På hvilken måte kunne Milton ha hjulpet Ravnene da han og Iona var i Amsterdam?

Nå som det har blitt avslørt at Iona er en Ravn, tror du at Milton og Iona kan samarbeide i denne boken, eller vil de bli fiender?

OPPGAVER TIL BOKEN

Kapittel 1

- Hvorfor vil ikke Milton at Iona skal få øye på ham?
- Hvorfor er Milton kledd i gamle klær?
- Hvorfor er ikke Milton redd for Anto lenger?
- Milton ser den samme hunden som han så da han oppdaget at hytta var revet like før han og Iona dro til Amsterdam. Hva slags hund er det, og hvorfor ser det ut til at den hjelper Milton?
- Hvorfor tror du Milton hjelper Anto?
- Hvordan får Milton Anto til å love å slutte å mobbe?
- Hva betyr det at Antos fot var forstuet?

Kapittel 2

- Hva bestemmer Milton seg for å forandre?
- Hvorfor kan ikke Milton åpne døren han så Iona gå gjennom?
- Hva er det som er så spesielt med maleriet han får øye på?

Kapittel 3

- Hva ser Milton når han ser gjennom hullene i maleriet?
- Husker du forskjellen på Ørner og Ravner?
- Hva forteller Iona ham om Ravnene?
- Hvorfor mener Milton at det kan være farlig å endre historien?
- Hva vil Milton at Iona skal hjelpe ham med?
- Hvor er Miltons foreldre? Hvordan får han vite om det?
- Hva vet Milton om Raoul Wallenberg?
- Hvorfor vil ikke Milton at Iona skal bli med ham?
- Hvorfor fungerer det ikke når Milton prøver å reise ved hjelp av boken?
- Hva er det som er så spesielt med ørnefjæren?
- Hva må Milton gjøre for å kunne reise til foreldrene sine?

Kapittel 4

- Hvor er Milton og Iona når de kommer frem?
- Hvordan fikk Iona tak i ravnringen sin?
- Hvorfor liker ikke Milton Ravner?
- På hvilken måte mener Iona at han tar feil?
- Hvem kommer inn i rommet?
- Hvorfor tror du Milton føler uro?
- Er de på et sykehus?

OPPGAVER TIL BOKEN

Kapittel 5

- Hvorfor er Raoul Wallenberg i fengselet?
- Hvorfor vil ikke soldatene løslate fangen?
- Hva skjer med fangen?

Kapittel 6

- Hvem tar tak i Miltons nakke?
- Hvordan forklarer de hva de gjør i fengselet?
- Hva er en offiser?
- Hvorfor vil offiseren stoppe Wallenberg?
- Hvordan havner Milton og Iona i Wallenbergs bil?

Kapittel 7

- Hvordan klarer Raoul Wallenberg å lure forfølgerne?
- Hva skjedde egentlig med fangen i fengselet?
- Hva får de vite om Miltons foreldre?
- Hvorfor trenger Milton og Iona beskyttelsespass?

Kapittel 8

- Hvor tar Raoul med Milton og Iona?
- Hva skjer når ekspeditøren hører ordet *hatteparade*?
- Hvorfor vil nazistene ha tak i Leopold?
- Hvorfor rister Miltons sekk?
- Hva vil Mr. T at de skal gjøre, og hvorfor?
- Hva er Buda og Pest?
- Hva er Den røde armé?

Kapittel 9

- Hva er Slusen?
- Hvordan gjør nazistene forskjell på folk?
- Vet du hva Det tredje riket var?
- Hvem er pilkors-folkene?
- Hvorfor er Milton bekymret for at foreldrene skal hjelpe folk?
- Hvordan kommer Milton i kontakt med foreldrene sine?
- Hvorfor vil Ørnene hindre Ravnene i å redde Raouls liv?
- Hvilket oppdrag har Miltons foreldre?

OPPGAVER TIL BOKEN

Kapittel 10

- Hva vet Milton om Heinrich Himmler?
- Hva får Milton vite om foreldrene sine?
- Hvorfor blir Milton mistenksom når han ser Verner?
- Hvorfor blir Milton urolig av Ionas ravnring?
- Hvordan klarer de å få Raoul til å ta dem med til Buda-siden?
- Hva er en ambassade?

Kapittel 11

- Hvordan kommer de seg ut når de skal til ambassaden?
- Hva er det som skiller Buda fra Pest?
- Hva får dem til å snu på veien?
- Hvorfor er Milton bekymret for den lille gutten?

Kapittel 12

- Hva gjorde pilkors-folkene i hattebutikken?
- Hvem hadde forrådt dem, og hvordan finner de ut av det?
- Hva er det som gjør Milton enda mer bekymret for foreldrene sine?
- Hva er buldringen de hører?

Kapittel 13

- Hva føler Milton når han ser våpnene?
- Hvorfor tror du Raoul bruker kodespråk når han ringer?
- Hvorfor prøver Milton å advare Raoul?

Kapittel 14

- Hvem er Felix?
- Hva vil Miltons foreldre at Felix skal gjøre?
- Hvem er Himmler?
- Hvorfor må Miltons foreldre gjemme seg i bilen?
- Ting går ikke helt som planlagt, hva skjer?

Kapittel 15

- Hvordan kommer de seg forbi veisperringen?
- Hvor skal alle menneskene på stasjonen?
- Hva var en konsentrasjonsleir?
- Hva gjør Raoul for å hjelpe dem?

OPPGAVER TIL BOKEN

Kapittel 16

- Hvorfor må ambassaden evakueres?
- Hva betyr å evakuere?
- Hvordan forbereder de seg på å forlate ambassaden?
- Hvor skal de dra?
- Hva tror du Iona og Milton mener når de sier at de aldri trodde de skulle bli venner?

Kapittel 17

- Hva tror du menes med at stemningen er som temperaturen i en fryser?
- Hvorfor var alle urolige?
- Hva skjer akkurat idet de skal til å dra?

Kapittel 18

- Hvor er Jonathan og Sarah?
- Hva gjør de for å komme seg vekk?
- Blir de tatt?

Kapittel 19

- Hva vil SS-soldaten som kom til ambassaden?
- Finner han ut det han var ute etter?
- Hva gjør han når han finner ut at Raoul ikke er der?

Kapittel 20

- Hvordan kommer Jonathan og Sarah seg ut av bagasjerommet?
- Hva har Felix snakket med Himmler om?
- Hva er De hvite bussene?
- Hvordan kommer Sarah og Jonathan seg på toget?
- Hvor skal de dra?

Kapittel 21

- Hvorfor tror Iona at Verner er en forræder?
- Hva gjør han når hun spionerer på ham?
- Hvordan kommer de seg ut av ambassaden?
- Hvor skal de dra?

Kapittel 22

- Hvorfor later Jonathan som om han sover når soldaten kommer inn i kupeen deres?
- Hva sier Sarah for å få dem til å la henne være i fred?
- Hvem er soldatene ute etter?
- Hvordan planlegger soldatene å finne dem?

Kapittel 23

- Hvem er det som er med på toget?
- Hvor er de på vei?
- Hva er det med kvinnen som går om bord på toget som gjør Milton urolig?
- Hva gjør kvinnen?

Kapittel 24

- Hvordan kommer Miltons foreldre seg av toget?
- Hva skjer når de forsøker å flykte fra soldatene?

Kapittel 25

- Hva mener Himmler når han sier at han ikke kan redde Det tredje riket?
- Hvem er spionene han ønsker å få tak i?
- Hvordan planlegger han å fange dem?

Kapittel 26

- Hvordan kommer Milton og de andre seg videre etter at de må flykte fra toget?
- Hvordan ser det ut der de går?
- Hva betyr det å sakke akterut?
- Hvem befinner seg i hytta de kommer til?

Kapittel 27

- Hvem banker på døren til hytta?
- Hva er det han vil?
- Hvordan klarte de å lure Himmler?
- Hvilket oppdrag har Per fått?
- Hvor går alle sammen når de forlater hytta?

OPPGAVER TIL BOKEN

Kapittel 28

- Hvordan klarer de å komme seg tilbake i historien igjen?

Kapittel 29

- Hvorfor blir det ikke flere tidsreiser?
- Hva hadde Milton skrevet om i Anne Franks dagbok?

Kapittel 30

- Hvem sendte brevet til Milton?
- Hvordan hadde hun møtt ham?
- Hvilken rolle spilte Røyskatten i historien om Ravnene og Ørnene?
- Hvorfor hadde Milton blitt etterlatt i bilen?
- Hvordan havnet Anne Franks dagbok på skolebiblioteket?
- Hvorfor prøvde Røyskatten å gjøre Milton upopulær?
- Hva skjedde med Røyskatten?

Kapittel 31

- Hvordan ble Miltons smykke samlet?
- Hva skjedde med Raoul Wallenberg?
- Hvorfor smiler Milton og Iona når de leser at Raouls lik aldri ble funnet?

Epilog

- Hva skjedde med Margret og de andre som Milton og Iona møtte?

OPPGAVER TIL BOKEN

Etter lesing

Diskusjonsspørsmålene under er av mer generell karakter. Noen spørsmål er knyttet til handlingen, mens andre er knyttet til hvordan boken er bygget opp. Velg de spørsmålene som passer for klassen og det dere vil fokusere på.

Diskusjonsspørsmål

- I sitt forsøk på å skade Milton, skader Anto foten sin slik at han ikke lenger kan støtte seg på den. Synes du det er riktig av Milton å hjelpe Anto til sykkel? Forklar hvorfor / hvorfor ikke!
- Milton og Iona oppdager at de tilhører forskjellige selskaper. Iona er en Ravn og Milton er en Ørn. Likevel bestemmer de seg for å hjelpe hverandre. Kan man være venner selv om man er uenige? Hva kan man gjøre for å unngå å bli uvenner?
- Hvilket selskap synes du har rett, Ravnene eller Ørnene? Hvorfor?
- Hvordan tror du Milton har forandret seg etter at han begynte å reise i tid? Hvordan har forholdet mellom Milton og Iona endret seg?
- Margret, Raoul og mange av de andre i boken risikerer livet for å hjelpe andre mennesker. Hva mener du det vil si å være modig?
- Mange mennesker ble sendt til konsentrasjonsleirer fordi de var jøder eller ikke passet inn på andre måter, slik som Leopold. Hva mener du vi kan gjøre for å forhindre at noe slikt skjer igjen?
- Denne boken har en prolog og en epilog. Hva brukes disse kapitlene til? Har du lest noen andre bøker med prolog og/eller epilog?

Det er mange ord og uttrykk i boken som beskriver hvordan noe ser ut eller føles.

Beskriv hvordan dette ser ut:

- en svingete trapp
- en storslått steinbygning
- sollyset sivet inn gjennom vindusrutene
- trærne svalet i vinden

Og når man kan føle seg som dette:

- en iskald følelse krøp inn i brystet
- kroppen ble til gelé
- hodet dunket som et slagverkorkester
- veggene krøp innpå dem

Let etter flere lignende uttrykk, og prøv å beskrive hva de betyr.

Skriveoppgaver

Velg en av tekstene i faktadelen. Lag et tankekart basert på teksten. Søk etter flere fakta og fyll ut tankekartet. Lag en presentasjon med bilder der du skriver eller forteller om det du har funnet.

Tenk deg at du skulle reise i tid. Hvilket år og sted ønsker du å reise til? Beskriv hvor du ender opp og fortell om opplevelsene dine. Husk at det kan være lurt å finne ut fakta om den tiden du reiser til først.

Er det noe du er redd for som du gjerne skulle ha våget? Hva er det, og hvorfor tror du at du er redd? Er det noe som ville fått deg til å våge? Skriv og fortell.

Er det noen du synes er modig? Er det noen du kjenner eller noen du har lest om? Hva har den personen gjort som du synes er modig? Skriv og fortell.

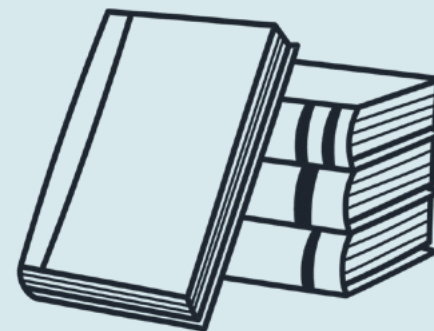

Fordypningsspørsmål og -oppgaver

av Jakob Blixt

I denne delen finner du spørsmål som skal legges til rette for samtale om boken. Noen av dem er knyttet til et spesifikt kapittel, som da er angitt, mens andre er mer generelle. Spørsmålene er ment som inspirasjon til hvordan dere kan bruke boken i klasserommet. Velg de spørsmålene som passer best, avhengig av interesse og behov, formålet med timen og så videre.

For lærere som liker å bruke kooperativ læring, er flere av spørsmålene tilpasset for dette.

FORDYPNINGSSPØRSMÅL OG -OPPGAVER

1. I det tredje kapittelet får Milton vite at foreldrene hans befinner seg i Budapest, og de er på et fotografi sammen med den svenske diplomaten Raoul Wallenberg.

- a) Hvem var Raoul Wallenberg? Finn ut hva han gjorde i Budapest, og hvordan han arbeidet.
- b) Det siste Mr. T roper i det tredje kapittelet, er at ID-papirene og pengene ikke er med. Hvorfor er det så viktig å ha legitimasjon med seg under andre verdenskrig?

2. Denne gangen glemte Milton og Iona å forberede seg på tidsreisen i det hemmelige rommet Mr. T har ved siden av kontoret sitt.

- a) Hvis du hadde fått muligheten til å gjennomføre den samme reisen til Budapest, hvordan ville du ha forberedt deg? Hva ville du pakket? Hva ville du ha lest om på forhånd?
- b) Hvis du kunne ta med deg én ting som ble oppfunnet etter 1944, hva ville det vært, og hvorfor ville du tatt med akkurat det?
- c) Hvis du kunne velge hvilken som helst tid i historien å reise til, hvilken periode ville du valgt? Hvorfor akkurat denne tiden og dette stedet?
- d) Hvilken tid og hvilket sted ville du absolutt ikke ønske å reise til? Forklar hvorfor!
- e) Tenk deg at du reiser til fremtiden, 50 år fra nå. Hva tror du at du bør ta med deg for å passe inn og unngå å bli oppdaget?

3. I serien Historievokterne er det en hel rekke virkelige historiske personer, oppfinnelser og faktiske hendelser. Så langt har Winston Churchill, Hermann Göring, Adolf Hitler, Ewan Montague, radar, D-dagen og mange flere blitt nevnt i boken.

- a) Dann grupper og snakk om en av personene eller oppfinnelsene. De andre i klassen må gjette hvilken person, oppfinnelse eller hendelse dere presenterer.

b) Lag en presentasjon som inneholder:

- En ledetråd
- En passelig mengde fakta per bilde. Det må være lett å lese.
- Bilder som passer til det du har skrevet om.
- Noen feilaktige fakta som klassekameratene må finne ut hva er.
- Lag gjerne animasjoner, slik at teksten kan komme frem litt av gangen, istedenfor at hele siden vises på en gang.

Fakta å ta med i presentasjonen:

- Hvor personen levde, eller hvor hendelsen skjedde.
- Når personen ble født og døde, når oppfinnelsen ble funnet opp eller når hendelsen skjedde.
- Det viktigste om personen, oppfinnelsen eller hendelsen.
- Noe som er typisk for det eller den dere presenterer. Om dere velger en person, er det noe de gjorde, noe de sa eller noen spesielle klær de hadde på seg?
- Noen morsomme fakta, som kanskje ikke er så viktige.

FORDYPNINGSSPØRSMÅL OG -OPPGAVER

4. I kapittel 8 forteller Raoul Wallenberg at han kjenner Miltons foreldre, men at de ikke lenger er i byen.

- a) Hvorfor tror du foreldrene har forlatt Budapest?
- b) Mot slutten av kapittelet forteller Wallenberg at han skal skaffe et par beskyttelsespass og hjelpe Milton og Iona med å forsvinne, slik han tidligere har hjulpet mange andre på samme måte. Hva mener Raoul med dette?
- c) 437 000 jøder ble fordrevet fra Ungarn i løpet av to måneder. Hvor mange bor i din by/landsby? Hvor mange bor i fylket ditt? Sammenlign og reflekter!
- d) For å lykkes med denne forferdelige bortføringen av mennesker, trengtes det mange personer til å planlegge for eksempel all transporten. En av dem var Adolf Eichmann. Finn ut så mye du kan om denne mannen.

FORDYPNINGSSPØRSMÅL OG -OPPGAVER

5. I kapittel 9 får vi høre hvordan en kunde i en hattebutikk må betale en million pengö for en hatt. Det er veldig mye penger!

Denne hendelsen beskriver hvordan penger har mistet sin verdi – inflasjon. Et eksempel på hvordan penger kan miste sin verdi, er hvis du må betale 20 kroner for en sjokolade i dag, mens den samme sjokoladen koster 40 kroner uken etter. Om en måned vil den koste 100 kroner, og om et år 1000 kroner, men uten at lønningene øker like mye. Dermed får man ikke like mye for pengene lenger, de har mistet sin verdi.

- a) Både Tyskland på 1920-tallet, Argentina på 1990-tallet og Zimbabwe på 2000–2010-tallet opplevde det som kalles hyperinflasjon – penger som mister sin verdi svært raskt. Finn eksempler på hvor mye en ting kostet i disse landene før og under inflasjonen. Hva ble gjort for å redusere antallet nuller på pengesedlene?

En pengeseddel fra Zimbabwe.

- b) Hvem rammes hardest når det er inflasjon? Er det noen som tjener på det? Et hint: Hvordan rammes de som sparer pengene sine? Hva skjer med de som har store lån?
- c) I samme kapittel møter Iona og Milton en ung gutt som heter Leopold. Han er også gjemt unna nazistene, selv om han ikke tilhører det jødiske folket. Hvorfor

FORDYPNINGSSPØRSMÅL OG -OPPGAVER

6. Boken handler om Raoul Wallenberg, som gjorde motstand mot nazismens fremferd. Men Raoul var ikke alene. Her er noen andre grupper og enkeltpersoner som gjorde motstand: Den hvite rose, Edelweisspiraten, Otto og Elise Hampel, Dietrich Bonhoeffer og andre.

- a) Velg noen som gjorde motstand, enten en av dem som er nevnt ovenfor eller en annen du finner selv, og skriv et sammendrag på datamaskin/Chromebook eller lignende, der du inkluderer:
 - Hvem var med i organisasjonen eller hvem var personen?
 - Hvorfor gjorde de motstand?
 - På hvilke måter gjorde de motstand, og hva ønsket de å oppnå?
 - Er det noe ved motstanden som du ikke er enig i?
 - Hva synes du er spesielt modig som gruppen/personen gjorde?
 - Er det noe du kan la deg inspirere av fra gruppen/personen? For eksempel noe de gjorde, hvordan de jobbet eller hva de sa.
- b) Sammenlign teksten din med en annen som har skrevet om den samme gruppen eller personen. Hva er likt? Hva er forskjellig?
- c) Sett sammen tekstene og rediger for å lage en forbedret versjon sammen.
- d) Bruk den felles versjonen og legg til bilder og lenker for å forklare vanskelige ord, omtrent som en tekst på Wikipedia.

7. Tidsreiser har endret noe i historien, noe som igjen fører til at andre viktige hendelser ikke skjer.

- a) Kapittel 14 beskriver hvordan Miltons foreldre møter Felix Kersten, Heinrich Himmlers massør. Finn ut mer om hvem Kersten var, og hvilken rolle han spilte i det Miltons foreldre ville oppnå, løslatelsen av fanger fra konsentrasjonsleirene.
- b) Det ser ut til at Miltons foreldre blir sittende fast i Himmlers bil. Hva tror du kommer til å skje?

8. Kapittel 15 beskriver en virkelig hendelse da Raoul Wallenberg redder rundt 500 mennesker fra deportasjon til en konsentrasjonsleir. I boken hjelper Milton og Iona til.

- a) Hvis du var Milton eller Iona, hvilke følelser ville du hatt? Hvilke følelser ville du hatt hvis du var vitne til denne hendelsen?
- b) Hva tror du de tyske offiserene (de som hadde ansvaret) gjorde da de fikk vite hva som hadde skjedd på jernbanestasjonen?

FORDYPNINGSSPØRSMÅL OG -OPPGAVER

9. I kapittel 16–17 venter Milton og Iona på den svenske ambassaden på at Raoul skal komme tilbake. De hører at kampene intensiveres og at den sovjetiske hæren nærmer seg.

- a) Sovjetunionen var en kommunistisk stat. Nazismen og kommunismen var på mange måter motsetninger, men samtidig var det mange likheter i hvordan Tyskland og Sovjetunionen ble styrt. Finn ut hvordan det var å leve i Sovjetunionen:
- Hvordan var det med grunnleggende menneskerettigheter som ytringsfrihet, religionsfrihet, frie medier og så videre?
- Gi eksempler på grupper som ble forfulgt av det sovjetiske regimet.
- Hva kunne skje med mennesker som myndighetene kategoriserte som fiender av staten?
- I nazismen var det kampen mellom raser som sto i sentrum. I kommunismen var det kampen mellom klasser: overklasse (kapitalister) og underklasse (arbeidere/proletarer). Hva kunne skje hvis man ble ansett for å tilhøre feil klasse?
- b) Hvilke land er kommunistiske i dag? Hvordan er menneskerettighetssituasjonen i disse landene i dag? Gi eksempler!

10. Milton og Iona skal møte Miltons foreldre i Ørneredet. Gjør et Google-søk og finn ut hva Ørneredet er. Sammenlign resultatet ditt med en annen i klassen. Hva har dere funnet ut?

11. På slutten av andre verdenskrig taper tyskerne terreng i vest, sør og øst. I vest og sør vinner de britiske, amerikanske og franske styrkene. I øst vinner den sovjetiske Røde hær. 27. januar 1945, bare noen måneder etter hendelsene som beskrives i boken, skjer det noe som feires over hele verden. Hva er det som feires, og hvorfor?

12. I løpet av det siste halvåret av andre verdenskrig var det kaos i de tyskkontrollerte områdene. Da sendte det svenske Røde Kors ut hvitmalt busser for å redde fanger fra konsentrasjonsleirene. Miltons foreldre reiste til Berlin for å rette opp historien slik at de hvite bussene skulle bli en realitet.

- a) Beskriv hvordan redningsaksjonen med de hvite bussene foregikk.
- b) Var det noe ved måten bussene ble brukt på som ikke var ideelt?

FORDYPNINGSSPØRSMÅL OG -OPPGAVER

13. Sammenlign kartet nedenfor fra 1939, rett før andre verdenskrig brøt ut, med kartet fra 1949, rett etter freden. Du finner kartene via følgende lenker:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:EUROPE_1929-1938_POLITICAL_MAP.svg
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cold_war_europe_military_map_sv.png

- Hvilke europeiske land fra før krigsutbruddet er ikke med på det andre kartet?
- Hvilke land er med på det andre kartet, men ser annerledes ut?
- Hvorfor er noen land røde og blå? Hva betyr det?
- Hva betyr det at et europeisk land er hvitt på kartet?
- De blå landene er en del av den militære organisasjonen Nato, som beskytter hverandre i tilfelle krig. I dag ønsker ikke Russland at flere land i Øst-Europa skal bli med i Nato. Hva tror du dette skyldes?
- Finn ut hvilke land som har blitt medlem av Nato siden 1990, og hvor disse landene ligger.

14. Historie kan brukes til å forsterke et budskap. Selv det å ikke nevne en historisk hendelse, er en måte å bruke historien på.

- a) Hvordan kan hendelsene rundt Raoul Wallenberg brukes? Hva kan vi lære av historien om livet hans i dag?
- b) I faktateksten står det at Raoul Wallenberg ble tatt til fange av sovjetiske styrker, og at han døde i fengselet av et hjerteinfarkt. Men opplysningene er motstridende. Sverige har blitt kritisert for å ha gjort for lite for å finne ut hva som skjedde

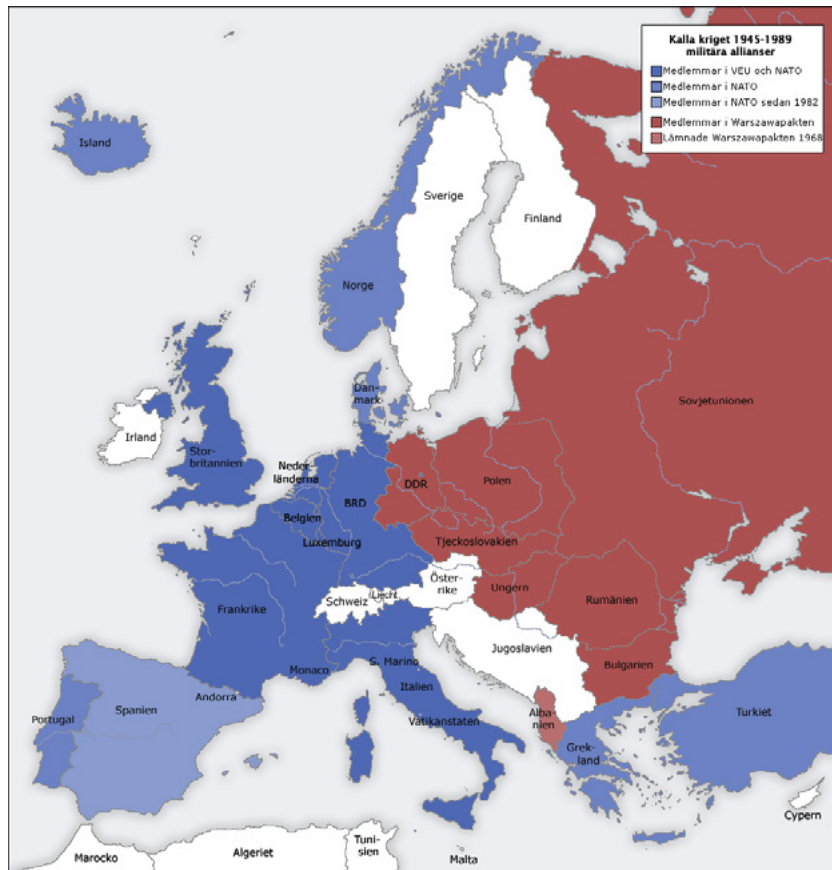
med Raoul. Hva mener du den svenske regjeringen burde ha gjort? Hvorfor tror du den svenske regjeringen gjorde så lite for å kreve svar fra Sovjetunionen?

Legend: Europe 1929-1938

1) Persia (Iran)	10) Albania	19) Belgium
2) British Mandate of Palestine	11) Istria (Italy)	20) Balearic Islands (Spain)
3) Cyprus (British Crown Colony)	12) Sicily (Italy)	21) Andorra
4) Rhodes and Dodecanese (Italy)	13) Sardinia (Italy)	22) Northern Ireland (UK)
5) Crete (Greece)	14) Corsica (France)	23) Gibraltar (British Crown Colony)
6) East Prussia (Germany)	15) Switzerland	24) Spanish Morocco (Spain)
7) Free City of Danzig	16) Liechtenstein	25) Lithuania
8) Åland Islands (Finland)	17) Luxembourg	26) Greece
9) Gotland (Sweden)	18) Netherlands	27) British Mandate of Iraq

FORDYPNINGSSPØRSMÅL OG -OPPGAVER

15. Du er med på å skape historie akkurat nå. Alle dine valg og handlinger vil påvirke menneskene rundt deg og kanskje til og med større ting som vi kommer til å lese om i fremtidige historiebøker.

a) Hvis du kunne lese om deg selv i fremtidens historiebøker, hva ville du ønsket at det skulle stå om deg?

b) Hva tror du er viktigst å endre for å gi håp for fremtiden? Hvordan kan du bidra til at det skjer?

c) Selv dine valg om å ikke gjøre noe, kan påvirke samtiden. Et sitat som kan brukes til å forklare hvorfor Hitler kunne ta makten i Tyskland, er «*Det eneste som er nødvendig for at ondskapen skal seire, er at gode mennesker ikke gjør noe.*»

- Hvordan kan dette sitatet forklare at Hitler kom til makten?
- Hvis noe lignende skjer i dag, at ondskapen tar makten, ville du gjøre motstand?
- Er det noen urettferdigheter du ser, men som du ikke velger å kjempe mot? Hvorfor?

Aktiviteter

Her er noen forslag til aktiviteter du kan gjøre etter å ha lest boken.

- Lag et alternativt bokomslag. Hvordan synes du bokomslaget bør se ut for å tiltrekke seg lesere og fortelle dem noe om hva boken handler om (uten å fortelle dem for mye)?
- Skriv en interaktiv anmeldelse eller et sammendrag av boken i PowerPoint eller et lignende program. Bruk datamaskinen, iPaden eller mobiltelefonen til å finne bilder som du vil bruke. Animer presentasjonen for å gjøre den interaktiv, med lenker, for eksempel til sider der man kan lese mer om virkelige hendelser i boken, og bilder.
- Lag en trailer for boken, for eksempel ved hjelp av iMovie. Også her søker du etter bilder som du vil bruke i filmen.
Tips: I iMovie finnes det ulike maler du kan bruke.
- Bruk appen Toontastic eller lignende til å lage en animert historie om *Flukten fra Budapest*. Velg ut de hendelsene du synes er viktigst, slik at historien din blir kort (ikke mer enn 2-3 minutter), men likevel forteller hele historien og har en rød tråd.

